

مقایسه وضعیت اعتیاد به اینترنت در بین دانشجویان دختر و پسر دانشگاه‌های دولتی شهر تهران

سیدمحمد حسینی بهشتیان*

چکیده

هدف این تحقیق مقایسه وضعیت اعتیاد به اینترنت در بین دانشجویان دختر و پسر دانشگاه‌های دولتی شهر تهران بود. جامعه آماری همه دانشجویان مشغول به تحصیل در دانشگاه‌های دولتی شهر تهران در سال ۱۳۹۰ را دربر می‌گرفت و نمونه تحقیق شامل ۱۵۰۰ نفر بود. برای انتخاب نمونه ابتدا ۶ دانشگاه شامل دانشگاه‌های تهران، علامه طباطبایی، امیرکبیر، شریف، علم و صنعت، و الزهرا از میان دانشگاه‌های دولتی شهر تهران به‌طور تصادفی انتخاب شدند. سپس از هر دانشگاه ۶ دانشکده و از هر دانشکده ۱۰ کلاس به روش تصادفی انتخاب شدند. دانشجویان این کلاس‌ها اعضای نمونه تحقیق را تشکیل می‌دادند. آزمودنی‌ها پرسش‌نامه اعتیاد به اینترنت یانگ و پرسش‌نامه اطلاعات جمعیت‌شناختی را تکمیل کردند. نتایج با روش t مستقل، تحلیل واریانس یک‌طرفه، و آزمون شفه تجزیه و تحلیل شد. تحلیل نتایج نشان داد: ۱. دختران دانشجویان بیشتر از پسران به اینترنت معتادند؛ ۲. دانشجویان رشته‌های فنی مهندسی، اعم از دختر و پسر، بیشتر از بقیه رشته‌ها به اینترنت معتادند؛ ۳. دانشجویان غیرخوابگاهی بیشتر از دانشجویان خوابگاهی به اینترنت معتادند؛ ۴. $8/9\%$ دانشجویان معتاد ($9/5\%$ دختران و $8/3\%$ پسران) به اینترنت و $10/8\%$ از آن‌ها در معرض خطر ابتلا به اعتیاد اینترنتی‌اند.

کلیدواژه‌ها: اعتیاد به اینترنت، دانشجویان، جنسیت، دانشگاه دولتی، میزان شیوع.

* استادیار پژوهشکده علوم اجتماعی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی info@beheshhtian.ir

تاریخ دریافت: ۱۳۹۰/۱۱/۷، تاریخ پذیرش: ۱۳۹۰/۱۲/۲۰

۱. مقدمه

اکنون بیش از چهار دهه از اختراع اینترنت و حدود بیست سال از استفاده همگانی از آن می‌گذرد و در همین مدت کوتاه شاهد رشد بسیار چشم‌گیر این پدیده بوده‌ایم، تاجایی که در سال ۲۰۱۰ تعداد سایت‌های اینترنتی از تعداد انسان‌های روی کره زمین بیش‌تر بوده است. آمارها نشان می‌دهد که امروزه اینترنت بیش از تلویزیون و ماهواره وقت مردم را به خود اختصاص می‌دهد و دیگر لقب جعبه جادو برانزده تلویزیون نیست، چون جای خود را به کامپیوتر و اینترنت داده است (Brockman, 2011).

اینترنت از سال ۱۳۷۱ وارد ایران شد و از آن زمان تاکنون تعداد کاربران آن رشد چشم‌گیری داشته است؛ به طوری که در پایان سال ۱۳۸۸ تعداد کاربران اینترنت در ایران را در حدود ۱۰ تا ۲۰ میلیون نفر تخمین زده‌اند. در دهه اخیر میزان استفاده از اینترنت در کشور رشد ۲۹۰۰ درصدی داشته است و در حال حاضر ایران از نظر تعداد کاربران اینترنت در بین کشورهای خاورمیانه رتبه اول را دارد (فتوحی آشتیانی و داستانی، ۱۳۸۸).

بی‌تردید هر پیشرفت جدیدی، در کنار مزایایی که دارد، می‌تواند مشکلاتی هم به‌همراه داشته باشد که اینترنت و کشور ما نیز از این قاعده مستثنی نیستند. با ظهور اینترنت مشکلات و آسیب‌های تازه‌ای هم پدیدار شده که برخی از آنها حتی جامعه جهانی را نیز نگران کرده است. برای مثال، در چند سال گذشته ده‌ها جلد کتاب درباره آسیب‌های اینترنت به‌چاپ رسیده است و بسیاری از کشورها، با اجرای طرح‌های تحقیقاتی ملی، به بررسی آثار اینترنت پرداخته‌اند. چند سالی است که بسیاری از کشورها برای درمان آسیب‌های اینترنتی اقدام به تأسیس مراکز تخصصی، مشابه مراکز ترک اعتیاد به مواد مخدر، کرده‌اند (Brockman, 2011).

یکی از مهم‌ترین مشکلاتی که اینترنت با خود به‌همراه داشته اعتیاد به استفاده از آن است. اعتیاد به اینترنت (Internet Addiction Disorder) نوعی اختلال کنترل تکانه است که به استفاده بیش از حد از اینترنت اطلاق می‌شود، به‌نحوی که سایر فعالیت‌های اجتماعی فرد را تحت تأثیر قرار می‌دهد و به افت عملکرد او در حوزه‌های مختلف شغلی، علمی، اجتماعی، حرفه‌ای، خانوادگی، اقتصادی، و روان‌شناختی منجر می‌شود، تاجایی که باعث نادیده‌انگاشتن روابط در دنیای واقعی و با دوستان و خانواده می‌شود (حق‌شناس، ۱۳۸۵). اعتیاد به اینترنت می‌تواند آسیب‌های متعددی به فرد وارد کند، از جمله آسیب‌های روانی (اضطراب، افسردگی، و احساس تنهایی)، جسمانی (مشکلات خواب، تغذیه)، خانوادگی

(کاهش روابط خانوادگی و افزایش فاصله بین اعضای خانواده)، شغلی (کاهش بازده کاری، اخراج از کار)، و تحصیلی (افت نمرات تحصیلی) (Flisher, 2010; Huang et al., 2010;) (Goldsmith and Wu, 2006; Carr, 2010).

دیویس (Davis, 2001) وابستگی به اینترنت را با دو دسته از علایم و نشانه‌ها مشخص می‌کند:

الف) نشانه‌های رفتاری: مشکلات درسی، شغلی، یا بین فردی؛ کناره‌گیری و غفلت از دوستان، خانواده، شغل، یا مسئولیت شخصی؛ بی‌قراری روانی - حرکتی در صورت کاهش یا متوقف کردن استفاده از اینترنت؛ خستگی بیش از اندازه؛ تغییر سبک زندگی به منظور صرف وقت بیشتر برای استفاده از اینترنت؛ کاهش عمومی و درخور ملاحظه فعالیت جسمی؛ محرومیت و تغییر در الگوی خواب با هدف اختصاص وقت بیشتر برای کار با اینترنت؛ دروغ گفتن به خانواده، دوستان، و درمان‌گر به منظور پنهان کردن مدت زمان استفاده از اینترنت؛ ماندن در فضای اینترنت بیش از زمان مورد نظر؛ اشتغال فکری در خصوص اینترنت در زمان قطع تماس و ترک فضای مجازی.

ب) نشانه‌های شناختی غیر سازشی: داشتن افکار وسواسی درباره اینترنت، کاهش فعالیت‌های لذت‌بخش و سرگرمی‌های قبلی به منظور استفاده از اینترنت، کناره‌گیری از دوستان قدیمی واقعی و ترجیح دادن دوستان اینترنتی، دروغ‌گویی، نگرانی و اشتغال ذهنی به علت ناتوانی در متوقف کردن استفاده از اینترنت. افراد وابسته به اینترنت ترجیح می‌دهند زمانی که رایانه در حال بارگذاری داده‌هاست به دست‌شویی بروند. دائماً از درد مچ دست شکایت می‌کنند. هنگام اشتغال به اینترنت جلوی رایانه غذا می‌خورند. هر جا باشند سریع خود را به منزل می‌رسانند تا به ایمیل خود سر بزنند. در محیط‌های زندگی واقعی از اصطلاحات و نشانه‌های گفت‌وگوی اینترنتی استفاده می‌کنند. همه دوستان آن‌ها نشانی ایمیل دارند. با دوستان اینترنتی رابطه عاطفی برقرار می‌کنند و با آن‌ها به گردش و تفریح می‌روند و پیام‌های عاطفی رد و بدل می‌کنند. حداقل ده نشانی اینترنتی را از حفظ دارند و به سرعت می‌توانند آن‌ها را بیان کنند. ده اصطلاح گفت‌وگوی اینترنتی را به خوبی می‌دانند و آن را در مکالمات روزمره به کار می‌برند. ترجیح می‌دهند با دوستان و حتی همسرشان گفت‌وگوی اینترنتی کنند تا با آن‌ها به طور مستقیم صحبت کنند. وقتی رایانه را روشن می‌کنند، از دیگران می‌خواهند که ساکت باشند. وقتی اتصال به اینترنت را قطع می‌کنند، درست مثل فردی که در زندگی عشقی شکست خورده است، احساس خلأ می‌کنند.

آمارها نشان می‌دهد که نوجوانان و جوانان بیش‌ترین قشر در معرض آسیب‌های اینترنتی را تشکیل می‌دهند (پوررمضان، ۱۳۸۵)؛ و از آن‌جا که ایران از نظر جمعیتی یکی از جوان‌ترین کشورهای دنیاست، اهمیت اعتیاد به اینترنت در آن بیش‌تر می‌شود. بر اساس آمارها در ایران بین ۸۰۰ هزار تا ۱ میلیون و ۸۰۰ هزار معتاد به مواد مخدر وجود دارد (چاوش‌زاده، ۱۳۸۸)؛ درحالی‌که بنابر آمارهای جهانی می‌توان تخمین زد که تعداد مبتلایان به اعتیاد اینترنتی در ایران بیش از این میزان باشد. از این رو شاید بتوان گفت اهمیت اعتیاد به اینترنت، به‌علت آسیب‌های فراوان و گسترده آن، برای جامعه کم‌تر از اعتیاد به مواد مخدر نیست و یا لااقل در سال‌های آتی در زمره یکی از آسیب‌های اجتماعی مهم قرار خواهد گرفت. امروزه به‌علت اهمیت اعتیاد به اینترنت، در بسیاری از کشورهای غربی درمانگاه‌های تخصصی ترک اعتیاد به اینترنت دایر شده است. برای مثال، فقط در کشور آلمان بیش از ۲۰۰ مرکز اختصاصی ترک اعتیاد به اینترنت وجود دارد (Wölfling, 2011).

تاکنون در کشورهای گوناگون تحقیقات متعددی درباره وضعیت اعتیاد به اینترنت در بین کاربران انجام شده است. در یکی از این پژوهش‌ها، گرین‌فیلد (Greenfield, 2001)، با مشارکت سایت ای. بی. سی. نیوز دات کام (ABCNews.com)، کاربران اینترنت را مورد مطالعه قرار داد. بر اساس ۱۷ هزار پاسخ‌نامه جمع‌آوری‌شده، حدود ۶٪ کاربران دارای علائم اعتیاد به اینترنت بودند. اگرچه در این تحقیق داده‌ها مبتنی بر گزارش خود کاربران بود، اما جمعیت مورد بررسی اقبال گوناگون مردم را دربر می‌گرفت و از این نظر جامع به‌حساب می‌آمد. از طرف دیگر این تحقیق یکی از بزرگ‌ترین پژوهش‌های روان‌شناختی محسوب می‌شد که منحصراً به موضوع اینترنت پرداخته بود. در همین زمینه گروهی از پژوهش‌گران تحقیق معروف دیگری را در مرکز پزشکی دانشگاه استنفورد (Stanford University Medical Center) انجام دادند. بنابر نتایج، از هر ۸ آمریکایی ۱ نفر یک یا چند نشانه اعتیاد به اینترنت را دارا بود (Aboujaoude et al., 2006).

بر اساس مطالعات صورت‌گرفته روی جمعیت دانشگاهی میزان شیوع اعتیاد به اینترنت در میان این گروه کمی بیش‌تر از کاربران عمومی است. شرر (Scherer, 1997)، با استفاده از نسخه‌های مختلف راهنمای DSM در دانشگاه تگزاس، دریافت ۱۳٪ از جمعیت ۵۳۱ نفری دانشجویان مورد تحقیق علائم وابستگی به اینترنت را دارند.

موراهان - مارتین و شوماخر (Morahan-Martin and Schumacher, 2003) در پژوهش خود متوجه شدند ۱۴٪ دانشجویان دانشگاه بریانت (Bryant) علائم اعتیاد به اینترنت را

نشان می‌دهند. بر اساس بررسی یانگ (Yang, 2001)، میزان اعتیاد دانشجویان تایوانی به اینترنت ۱۰٪ است. محققان دو علت را برای شیوع فراوان‌تر اعتیاد به اینترنت در بین دانشجویان مطرح می‌کنند: دسترسی آسان‌تر آن‌ها به اینترنت و اجبار و ضرورت استفاده بیش‌تر از آن برای انجام‌دادن تکالیف درسی.

نتایج تحقیقی در فنلاند، درباره شیوع اعتیاد به اینترنت در میان نوجوانان ۱۲-۱۸ ساله، نشان داد که ۴/۷٪ دختران و ۴/۶٪ پسران به اینترنت اعتیاد دارند. این یافته‌ها بر اساس پرسش‌نامه اعتیاد به اینترنت (Internet Addiction Diagnostic Questionnaire) یانگ (Young, 1998) به‌دست آمد. هم‌چنین در اواخر دهه ۱۹۹۰ تحقیقاتی درباره شیوع اشکال خاص سوء استفاده اینترنتی، به‌ویژه سوء استفاده جنسی، صورت گرفت. نتایج این تحقیق نشان داد که تقریباً ۹٪ کاربران دارای علائم اعتیاد به هرزه‌نگاری (pornography) اینترنتی بودند (Cooper, 2002).

بای و همکاران (Bai et al., 2001) نتایج تحقیقی را گزارش کردند که میزان شیوع اختلال اعتیاد به اینترنت را در میان بازدیدکنندگان از سایت درمانگاه مجازی سلامت روان (Virtual Mental Health Clinic) بررسی می‌کرد. در این درمانگاه، ۱۰۰ نفر از کارشناسان مجرب رایگان به سؤالات بازدیدکنندگان سایت در مورد مشکلات مربوط به سلامت روان پاسخ می‌دادند. در طی این تحقیق، همه بازدیدکنندگان از سایت، پرسش‌نامه اعتیاد به اینترنت یانگ را تکمیل کردند که حاوی ۸ سؤال بود. بر اساس نتایج، از ۲۵۱ نفر بازدیدکننده، ۳۸ نفر (۱۵٪) به اینترنت اعتیاد داشتند که از نظر سن، جنس، تحصیلات، وضع تأهل، شغل، یا خطر اعتیاد به اینترنت (impending diagnosis) با ۲۱۳ پاسخ‌گوی غیر معتاد به اینترنت تفاوتی نداشتند. با این حال، میزان اعتیاد به مواد مخدر در میان آن‌ها به‌طور قابل توجهی بیش‌تر از پاسخ‌گویان غیر معتاد به اینترنت بود.

ونگ و همکاران (Whang et al., 2003) معضل استفاده افراطی از اینترنت و میزان شیوع آن را در کره جنوبی با استفاده از نسخه اصلاح‌شده مقیاس اعتیاد به اینترنت یانگ مطالعه کردند. در این تحقیق ۱۳۵۸۸ نفر (۷۸۷۸ مرد و ۵۷۱۰ زن) از ۲۰ میلیون کاربر یک سایت پرتال اصلی در کره شرکت داشتند. بر اساس نتایج، ۳/۵٪ از پاسخ‌گویان به اینترنت معتاد بودند و ۱۸/۴٪ زمینه اعتیاد به آن را داشتند.

در سال ۲۰۰۶ انجمن اینترنت و تلفن همراه هند (Internet and Mobile Association of India)، در یک تحقیق خانگی در ۲۶ شهر هند، ۶۵۰۰۰ نفر را مطالعه کرد. نتایج نشان داد

که ۳۸٪ کاربران اینترنت در هند نشانه‌هایی از کاربرد افراطی اینترنت، یعنی تقریباً هفته‌ای ۸/۲ ساعت، را در خود داشتند. مردان جوان، به‌ویژه دانشجویان، بخش عمده کاربران اینترنت را تشکیل می‌دادند. مردم هند از اینترنت بیش‌تر برای کارهایی مانند ارسال ایمیل (۹۸٪)، جست‌وجوی کار (۵۱٪)، انجام دادن امور بانکی (۳۲٪)، پرداخت صورت حساب (۱۸٪)، خرید و فروش سهام (۱۵٪)، و همسریابی (۱۵٪) استفاده می‌کنند (Young et al., 2011).

در مورد میزان شیوع اعتیاد به اینترنت در هند پژوهش‌های اندکی صورت گرفته است. نالوا و آناند (Nalwa and Anand, 2003)، از گروه روان‌شناسی دانشگاه پنجاب هند، تحقیقی را به‌منظور بررسی اولیه میزان اعتیاد به اینترنت در میان افراد ۱۶-۱۸ ساله انجام دادند که منجر به شناسایی دو گروه از کاربران اینترنتی شد: وابسته و غیر وابسته. مطالعات نشان داد که کاربران گروه وابسته برای گذراندن وقت بیش‌تر در فضای اینترنت کارهای خود را به تأخیر می‌انداختند. به‌علت بیداری شبانه با کمبود خواب مواجه بودند. زندگی بدون اینترنت را کسل‌کننده می‌دانستند و نمره آن‌ها در پرسش‌نامه تنهایی (Loneliness Questionnaire) بالاتر از گروه غیر وابسته بود. گفتنی است نتایج تحقیق دیگری در ایران، که قاسم‌زاده و همکاران انجام دادند، نشان داد که تفاوت معناداری بین تنهایی و عزت نفس کاربران وابسته و غیر وابسته وجود ندارد، اما گروه وابسته به اینترنت رفتارهای اجتماعی نامناسب بیش‌تری داشتند و میزان سرکشی آن‌ها هم بالاتر بود (قاسم‌زاده و دیگران، ۱۳۸۶). در هند این باور، که استفاده بیش از اندازه از اینترنت می‌تواند به یک اختلال تبدیل شود، هنوز عمومیت نیافته است. از سال ۲۰۰۷، بر اساس گزارش مواردی از خودکشی که با رفتارهای ضد اجتماعی ناشی از استفاده افراطی از اینترنت مرتبط بوده است، برخی از مؤسسات آموزشی از جمله مؤسسات فناوری هند (The Indian Institutes of Technology) و برخی از دانشگاه‌های شاخص مهندسی در این کشور استفاده از اینترنت را در محیط‌های دانشگاهی و در ساعات شب محدود کرده‌اند (Swaminath, 2008).

انجمن توسعه شبکه اینترنت جوانان چین (The China Youth Association for Internet Development) در گزارشی میزان شیوع اعتیاد اینترنتی در میان نوجوانان چینی را حدود ۹/۷۲-۱۱/۰۶٪ اعلام کرد. بر اساس این گزارش حدود ۱۰۰ میلیون از ۱۶۲ میلیون کاربر اینترنت در چین، یعنی تقریباً ۶۳٪ کل کاربران، کم‌تر از ۲۴ سال سن داشتند که حدود ۱۰ میلیون نفر از آن‌ها شدیداً به اینترنت معتاد بودند (Cui et al., 2006).

تحقیق قاسم‌زاده و همکاران، درباره میزان شیوع اعتیاد به اینترنت در ایران، از محدود

تحقیقات موجود در این زمینه است. بر اساس این تحقیق، که نمونه آن ۱۹۶۸ دانش آموز دختر و پسر دبیرستانی را در ۵ منطقه آموزش و پرورش تهران شامل می‌شد، ۳/۸٪ کاربران به اینترنت معتاد بوده‌اند (قاسم‌زاده و دیگران، ۱۳۸۶). با توجه به این‌که اولاً زمان تحقیق مذکور به ۵ سال پیش برمی‌گردد و از آن زمان تاکنون کیفیت و کمیت استفاده از اینترنت گسترش یافته است، نمی‌توان نتایج آن را به زمان حاضر تعمیم داد. برای مثال در سال‌های اخیر استفاده از خدمات اینترنت پرسرعت (WiMAX, GPRS, ADSL) در ایران افزایش یافته و بازی‌های آنلاین در بین نوجوانان رواج بیش‌تری پیدا کرده است. هم‌چنین استفاده از شبکه‌های اجتماعی از جمله فیس‌بوک، توئیتر، و گوگل پلاس گسترش یافته و موارد کاربرد اینترنت در مدارس و منازل بسیار افزایش یافته است. ثانیاً، این تحقیق وضعیت اعتیاد به اینترنت را در میان دانش‌آموزان مطالعه کرده است و نمی‌توان نتایج آن را به دانشجویان تعمیم داد.

ویزشفرد نیز در تحقیقی به بررسی میزان شیوع اعتیاد به اینترنت در میان کاربران کافی‌نت‌های شهرستان لار پرداخته است. نتیجه این تحقیق نشان داد که ۲/۲٪ کاربران به اینترنت معتاد هستند (ویزشفرد، ۱۳۸۴).

همان‌طور که دیده می‌شود، آمار مربوط به میزان شیوع اعتیاد به اینترنت در میان جوامع و فرهنگ‌ها بسیار متفاوت است. علاوه بر این، محققان برای تعریف اعتیاد به اینترنت از ابزارهای متفاوتی استفاده می‌کنند که نتیجه آن منطبق بودن نتایج تحقیقات با یکدیگر است. هم‌چنین به‌کارگیری روش‌های گوناگون درستی این پژوهش‌ها را زیر سؤال برده است. مثلاً اتکای برخی از محققان صرفاً به اطلاعاتی است که افراد در فضای اینترنت عرضه می‌کنند و برخی فقط به بررسی وضعیت یک دانشگاه خاص می‌پردازند. به‌طور کلی به‌نظر می‌رسد که کم‌ترین میزان اعتیاد به اینترنت در میان نوجوانان مشاهده می‌شود (۴/۶-۴/۷٪). البته این عدد در مورد جمعیت کاربران عمومی اینترنت بیش‌تر است (۶-۱۵٪) و در میان دانشجویان، که بیش‌تر در معرض خطر اعتیاد به اینترنت‌اند، به ۱۳-۱۸/۴٪ می‌رسد. این ارقام میزان گستردگی معضل اعتیاد به اینترنت را نشان می‌دهد. به‌علاوه، حاکی از آن است که بخش عمده‌ای از کاربران احتمالاً یک یا چند نشانه اعتیاد به اینترنت را دارند.

گفتنی است که به‌رغم تحقیقات متعددی که در این حوزه در سایر کشورها انجام شده است، تاکنون به‌صورت اختصاصی مطالعه‌ای به‌منظور مقایسه میزان اعتیاد به اینترنت و ابعاد مختلف آن در بین زنان و مردان، به‌ویژه در میان دانشجویان که بیش‌تر از سایر اقشار در

۳۰ مقایسه وضعیت اعتیاد به اینترنت در بین دانشجویان ...

معرض خطر ابتلا به این اختلال قرار دارند، انجام نشده است. از این رو، تحقیق حاضر با هدف بررسی میزان و تفاوت اعتیاد به اینترنت در بین دانشجویان دختر و پسر و یافتن پاسخ ۶ سؤال و ۳ فرضیه زیر انجام شد:

۲. سؤالات

۱. چند درصد از دانشجویان به اینترنت معتادند؟
۲. چند درصد از دانشجویان دختر به اینترنت معتادند؟
۳. چند درصد از دانشجویان پسر به اینترنت معتادند؟
۴. چند درصد از دانشجویان در معرض خطر ابتلا به اعتیاد اینترنتی اند؟
۵. چند درصد از دانشجویان دختر در معرض خطر ابتلا به اعتیاد اینترنتی اند؟
۶. چند درصد از دانشجویان پسر در معرض خطر ابتلا به اعتیاد اینترنتی اند؟

۳. فرضیه‌ها

۱. بین میزان اعتیاد به اینترنت دانشجویان دختر و پسر تفاوت وجود دارد.
۲. بین میزان اعتیاد به اینترنت دانشجویان دختر و پسر خوابگاهی و غیر خوابگاهی تفاوت وجود دارد.
۳. بین میزان اعتیاد به اینترنت دانشجویان دختر و پسر رشته‌های مختلف تفاوت وجود دارد.

۴. روش تحقیق

پژوهش حاضر، به علت بررسی رابطه بین اعتیاد به اینترنت و ویژگی‌های شخصیتی، جزو تحقیقات توصیفی و از نوع زمینه‌یابی است.

۵. جامعه آماری و نمونه

جامعه آماری این تحقیق همه دانشجویان مشغول به تحصیل در دانشگاه‌های دولتی شهر تهران در سال ۱۳۹۰ را دربر می‌گرفت و نمونه تحقیق شامل ۱۵۰۰ نفر بود که با استفاده از فرمول برآورد حجم نمونه با خطای ۲٪ به دست آمد.

نمونه‌گیری به روش تصادفی خوشه‌ای انجام شد. برای انتخاب نمونه ابتدا ۶ دانشگاه از بین دانشگاه‌های دولتی شهر تهران به تصادف انتخاب شدند که عبارت بودند از: دانشگاه‌های تهران، علامه طباطبایی، امیرکبیر، شریف، علم و صنعت، و الزهرا. سپس از هر دانشگاه ۶ دانشکده و از هر دانشکده ۵ کلاس به تصادف انتخاب شدند که دانشجویان این کلاس‌ها اعضای گروه نمونه تحقیق را تشکیل می‌دادند.

۶. فرایند اجرای تحقیق

پس از انتخاب اعضای گروه نمونه، یک بروشور یک صفحه‌ای در اختیار هر یک از آن‌ها قرار گرفت که شامل توضیحاتی درباره اهداف تحقیق بود. هم‌چنین در این بروشور یک نام کاربری و رمز عبور نیز عرضه شده بود که به کمک آن آزمودنی می‌توانست وارد سایت محقق به نشانی www.beheshtiyar.ir شود و پرسش‌نامه‌های مربوطه را تکمیل کند.

آزمودنی، پس از ورود به سایت، باید وارد بخش «رابطه بین اعتماد به اینترنت و ویژگی‌های شخصیتی» می‌شد و به ترتیب پرسش‌نامه اطلاعات جمعیت‌شناختی و پرسش‌نامه اعتماد به اینترنت یانگ را تکمیل می‌کرد. پس از این مرحله، اطلاعات هر آزمودنی به صورت خودکار وارد بانک اطلاعاتی سایت می‌شد تا برای تحلیل‌های بعدی از آن استفاده شود.

گفتنی است که هر کاربر فقط یک‌بار می‌توانست وارد سایت شود و پرسش‌نامه را تکمیل کند. هم‌چنین اگر کاربر بخشی از پرسش‌نامه را تکمیل و بقیه آن را رها می‌کرد، می‌توانست پس از مراجعه مجدد به سایت ادامه آن را کامل کند و نیازی به پاسخ‌گویی مجدد به سؤالات قبلی نبود.

۷. ابزار تحقیق

۱.۷ پرسش‌نامه اعتماد به اینترنت یانگ

در این تحقیق برای گردآوری داده‌ها از پرسش‌نامه اعتماد به اینترنت یانگ استفاده شد. این پرسش‌نامه، که کیمرلی یانگ آن را در ۱۹۹۸ طراحی کرد، نسبت به سایر پرسش‌نامه‌های موجود در این زمینه از روایی و اعتبار قابل قبولی برخوردار است.

درگاهی و رضوی نیز در مطالعه‌ای درباره عوامل مؤثر در اعتیاد به اینترنت ضریب پایایی پرسش‌نامه یانگ را ۰/۸۸ گزارش کرده‌اند (درگاهی و رضوی، ۱۳۸۶). پرسش‌نامه اعتیاد به اینترنت یانگ شامل ۲۰ سؤال و هر سؤال شامل ۵ گزینه است. نمره هر گزینه بین ۰ تا ۴ است و نمره کل آزمون بین ۰ تا ۸۰ خواهد بود.

۲.۷ پرسش‌نامه اطلاعات جمعیت‌شناختی

این پرسش‌نامه، که محقق آن را ساخته بود، شامل سؤالاتی درباره سن، جنس، وضعیت و رشته تحصیلی، و وضعیت استفاده از اینترنت کاربران می‌شد.

۸. یافته‌ها

جدول زیر شامل تحلیل توصیفی داده‌هاست که بر اساس فراوانی درصدی جنسیت آزمودنی‌ها، فراوانی درصدی، رشته تحصیلی آزمودنی‌ها، فراوانی درصدی مکان استفاده از اینترنت آزمودنی‌ها، فراوانی درصدی نوع اینترنت مورد استفاده آزمودنی‌ها، و نمره اعتیاد به اینترنت شرکت‌کنندگان تنظیم شده است.

جدول ۱. فراوانی درصدی جنسیت معنادان و کل شرکت‌کنندگان

جنسیت	فراوانی	فراوانی درصدی (معنادان)	فراوانی	فراوانی درصدی (کل)
مرد	۷۱۴	۴۷/۶	۴۶۶	۳۱/۱
زن	۷۸۶	۵۲/۴	۱۰۳۴	۶۸/۹

جدول ۲. فراوانی درصدی مکان استفاده از اینترنت معنادان و کل آزمودنی‌ها

مکان استفاده	فراوانی درصدی کل	فراوانی درصدی معنادان
خانه	۵۴/۲	۵۷/۱
کافی‌نت	۸/۵	۱۰/۴
دانشگاه	۳۶/۵	۲۷/۵
محل کار	۰/۸	۰/۵

جدول ۳. فراوانی درصدی نوع اینترنت مورد استفاده معنادان و کل آزمودنی‌ها

نوع اینترنت	فراوانی درصدی کل	فراوانی درصدی معنادان
Dial-up	۵۴/۷	۱۳/۳
ADSL	۲۴/۹	۴۸/۸
GPRS	۱۲/۴	۲۱/۶
WiMAX	۸	۱۶/۳

جدول ۴. فراوانی درصدی وضعیت تحصیلی معنادان و کل آزمودنی‌ها

وضعیت تحصیلی	فراوانی درصدی کل	فراوانی درصدی معنادان
خوب	۱۶	۶۱/۴
متوسط	۶۹/۶	۱/۳۳
ضعیف	۱۴/۴	۵/۵

جدول ۵. فراوانی درصدی رشته تحصیلی معنادان و کل آزمودنی‌ها

رشته تحصیلی	فراوانی درصدی کل آزمودنی‌ها	فراوانی درصدی معنادان
فنی مهندسی	۳۵/۹	۴۰/۱
علوم انسانی	۵۱/۴	۴۸/۹
پزشکی	۱۰/۷	۹/۴
هنر	۲	۱/۶

۱.۸ فرضیه ۱: بین میزان اعتیاد به اینترنت دانشجویان دختر و پسر تفاوت وجود دارد در جدول ۶ میانگین و انحراف معیار نمرات اعتیاد به اینترنت دانشجویان دختر و پسر ارائه شده است.

جدول ۶. میانگین و انحراف معیار نمرات اعتیاد به اینترنت در بین دانشجویان دختر و پسر

جنسیت	میانگین	انحراف معیار
پسر	۱۸/۲۴	۴/۳۸
دختر	۲۱/۹۸	۵/۹۷

داده‌های جدول ۶ بیان‌گر آن است که میانگین نمره اعتیاد به اینترنت در بین دانشجویان پسر کم‌تر از میانگین نمره دانشجویان دختر است. برای تأیید این تفاوت از آزمون t مستقل استفاده شد.

جدول ۷. نتایج تحلیل آزمون t مستقل نمرات اعتیاد به اینترنت دانشجویان دختر و پسر

شاخص خرده‌مقیاس	مقدار t	درجات آزادی	سطح معناداری
جنسیت	۵/۸۴	۱۵۷۵	۰/۰۰۱

داده‌های جدول ۷ و نتیجه آزمون t نشان می‌دهد که از نظر آماری تفاوت مشاهده‌شده بین دو گروه از نظر شاخص جنسیت در سطح ۱٪ معنی‌دار است. بنابراین نتیجه می‌گیریم که با ۹۹٪ اطمینان میانگین نمرات اعتیاد به اینترنت دانشجویان پسر کم‌تر از دانشجویان دختر است. لذا فرضیه اول تحقیق با ۹۹٪ اطمینان تأیید می‌شود.

۲.۸ فرضیه ۲: بین میزان اعتیاد به اینترنت دانشجویان دختر و پسر خوابگاهی و غیر خوابگاهی تفاوت وجود دارد

در جدول ۸ میانگین و انحراف معیار نمرات اعتیاد به اینترنت دانشجویان دختر و پسر خوابگاهی و غیر خوابگاهی ارائه شده است.

جدول ۸ میانگین و انحراف معیار نمره اعتیاد به اینترنت در بین دانشجویان دختر و پسر خوابگاهی و غیر خوابگاهی

شاخص خرده‌مقیاس	جنسیت	میانگین	انحراف معیار
خوابگاهی	دختر	۲۰/۶۴	۵/۱۸
	پسر	۱۸/۱۱	۵/۳۲
غیر خوابگاهی	دختر	۲۲/۹۶	۴/۶۴
	پسر	۱۷/۳۴	۶/۰۱

همان‌طور که نتایج جدول ۸ نشان می‌دهد، میانگین نمرات اعتیاد به اینترنت دانشجویان دختر خوابگاهی و غیر خوابگاهی بیش‌تر از دانشجویان پسر خوابگاهی و غیر خوابگاهی است. برای تأیید این تفاوت از آزمون t مستقل استفاده کردیم که نتایج آن در جدول ۹ آمده است.

جدول ۹. نتایج تحلیل آزمون t مستقل نمرات اعتیاد به اینترنت دانشجویان دختر و پسر خوابگاهی و غیر خوابگاهی

شاخص خرده‌مقیاس	مقدار t	درجات آزادی	سطح معناداری
خوابگاهی	۲/۳۴	۱۳۵	۰/۰۰۱
غیر خوابگاهی	۱/۹۸	۲۳۵	۰/۰۰۹

همان‌طور که نتایج جدول نشان می‌دهد، سطح معناداری در همه سطرهاى جدول کم‌تر از ۰/۰۱ است. بنابراین نتیجه می‌گیریم که به احتمال ۹۹٪ بین میزان اعتیاد به اینترنت در بین دانشجویان دختر و پسر خوابگاهی و غیر خوابگاهی تفاوتی معنی‌دار وجود دارد و بدین ترتیب فرضیه ۲ تأیید می‌شود. به عبارت دیگر، میزان اعتیاد به اینترنت در بین دانشجویان دختر خوابگاهی و غیر خوابگاهی بیش‌تر از دانشجویان پسر خوابگاهی و غیر خوابگاهی است.

۳.۸ فرضیه ۳: بین میزان اعتیاد به اینترنت دانشجویان دختر و پسر رشته‌های مختلف تفاوت وجود دارد

در جدول ۱۰ میانگین و انحراف معیار نمرات اعتیاد به اینترنت دانشجویان دختر و پسر به تفکیک رشته مشخص شده است.

جدول ۱۰. میانگین و انحراف معیار نمره اعتیاد به اینترنت در بین دانشجویان دختر و پسر رشته‌های فنی مهندسی، علوم انسانی، هنر، و علوم پزشکی

رشته تحصیلی	جنسیت	میانگین	انحراف معیار
فنی مهندسی	دختر	۲۲/۳۴	۵/۳۲
	پسر	۲۰/۸۹	۵/۸۶
علوم انسانی	دختر	۱۸/۶۵	۵/۶۷
	پسر	۱۵/۹۵	۴/۹۸
هنر	دختر	۱۹/۰۳	۴/۸۹
	پسر	۱۷/۹۸	۵/۳۲
علوم پزشکی	دختر	۱۹/۸۵	۴/۶۹
	پسر	۱۹/۰۱	۵/۴۶

۳۶ مقایسه وضعیت اعتیاد به اینترنت در بین دانشجویان ...

بر اساس نتایج جدول ۱۰، میانگین نمرات اعتیاد به اینترنت در بین دانشجویان دختر و پسر در هر ۴ رشته متفاوت است. برای تأیید این تفاوت از آزمون t مستقل استفاده کردیم که نتایج آن در جدول ۱۱ آمده است.

جدول ۱۱. نتایج تحلیل آزمون t مستقل نمرات اعتیاد به اینترنت دانشجویان دختر و پسر رشته‌های فنی مهندسی، علوم انسانی، هنر، و علوم پزشکی

شاخص خرده‌مقیاس	مقدار t	درجات آزادی	سطح معناداری
فنی مهندسی	۱/۸۷	۴۵۶	۰/۰۰۵
علوم انسانی	۲/۱۳	۷۶۵	۰/۰۰۷
هنر	۱/۹۸	۱۳۵	۰/۰۰۱
علوم پزشکی	۲/۳۶	۲۳۵	۰/۰۰۹

همان‌طور که نتایج جدول نشان می‌دهد، سطح معناداری در همه سطرها جدول کم‌تر از ۰/۰۱ است. بنابراین نتیجه می‌گیریم که به احتمال ۹۹٪ بین میزان اعتیاد به اینترنت در بین دانشجویان دختر و پسر رشته‌های فنی مهندسی، علوم انسانی، هنر، و علوم پزشکی تفاوت معنی‌داری وجود دارد. از این‌رو، فرضیه ۴ تأیید می‌شود. به بیان دیگر، میزان اعتیاد به اینترنت در بین دانشجویان دختر در همه رشته‌ها بیش‌تر از پسران است.

جدول ۱۲. میانگین، انحراف معیار، و فراوانی درصدی نمرات اعتیاد به اینترنت آزمودنی‌ها

وضعیت	جنسیت	میانگین	انحراف معیار	درصد به تفکیک جنسیت	درصد کل
معتاد	دختر	۵۲/۲۷	۶/۶۹	۹/۵	۸/۹
	پسر	۴۸/۳۶	۵/۸۳	۸/۳	
در معرض خطر	دختر	۳۱/۶۵	۶/۳۲	۱۱/۸	۱۰/۸
	پسر	۲۷/۶۷	۵/۳۷	۹/۹	
سالم	دختر	۱۴/۳۵	۴/۹۸	۷۸/۲	۸۰/۳
	پسر	۱۲/۳۷	۵/۷۳	۸۸/۵	

همان‌طور که نتایج جدول ۱۲ نشان می‌دهد، ۸/۹٪ از دانشجویان (۹/۵٪ دختران و ۸/۳٪ پسران) به اینترنت معتادند. هم چنین ۱۱/۸٪ دختران و ۹/۹٪ پسران در معرض خطر ابتلا به اعتیاد به اینترنت قرار دارند.

۹. بحث

نتایج این تحقیق نشان داد که ۸/۹٪ از دانشجویان، یعنی ۹/۵٪ دختران و ۸/۳٪ پسران، به اینترنت معتادند. با این حال، میزان اعتیاد به اینترنت در ایران پایین‌تر از کشورهای دیگر است. برای مثال، بر اساس تحقیق شرر این میزان در بین دانشجویان امریکایی ۱۳٪ و بنابر مطالعه موراهان - مارتین و شوماخر ۱۴٪ است و یا طبق تحقیق یانگ این میزان در بین دانشجویان تایوانی ۱۰٪ است. هم چنین بر اساس تحقیق بای و همکاران این میزان در بین مراجعه‌کنندگان به درمانگاه مجازی سلامت روان تایلند ۱۵٪ است.

بر اساس تحقیق انجام‌شده در کره جنوبی، میزان اعتیاد به اینترنت در بین افراد عادی ۳/۵٪ است که کم‌تر از میزان اعتیاد به اینترنت در بین دانشجویان ایرانی است. هم چنین تحقیق انجام‌گرفته در چین نشان داد که ۹/۷۲-۱۱/۰۶٪ نوجوانان به اینترنت معتادند که این میزان بیش‌تر از آمار شیوع اعتیاد به اینترنت در بین دانشجویان ایرانی است.

به‌طور کلی میانگین میزان اعتیاد به اینترنت در بین دانشجویان در کشورهای دیگر بین ۱۳-۱۸٪ برآورد شده است. در پاسخ به این که چرا میزان ابتلای دانشجویان ایرانی به اعتیاد اینترنتی کم‌تر از کشورهای دیگر است، دو علت زیر را می‌توان مطرح کرد:

۱. از آن‌جا که سرعت اینترنت در ایران نسبت به کشورهای دیگر، به‌ویژه کشورهای پیشرفته، بسیار پایین‌تر است و برخی از سایت‌های اعتیادآور مانند فیس‌بوک و توئیتر در ایران فیلترند، لذا میزان اعتیاد به اینترنت در بین کاربران ایرانی کم‌تر است.

۲. با آن‌که افت تحصیلی یکی از عوارض اعتیاد به اینترنت است، ولی اعضای گروه نمونه این تحقیق شامل دانشجویان دانشگاه‌های دولتی شهر تهران بود که معمولاً از سطح علمی بالاتری نسبت به دانشجویان دانشگاه‌های دولتی و آزاد شهرهای دیگر برخوردارند. از این رو می‌توان گفت که ممکن است میزان ابتلا به اعتیاد اینترنتی در بین دانشجویان دانشگاه‌های دیگر بیش‌تر از دانشجویان دانشگاه‌های دولتی شهر تهران باشد و در مجموع میزان اعتیاد به اینترنت در بین دانشجویان کل کشور بیش‌تر از گروه هدف تحقیق حاضر باشد.

بر اساس نتایج تحقیق قاسم‌زاده و همکاران، میزان اعتیاد به اینترنت در بین دانش‌آموزان ۳/۸٪ بوده که کم‌تر از میزان ابتلای دانشجویان به اعتیاد اینترنتی (۱۰/۸٪) است. دو علت برای این که چرا میزان اعتیاد به اینترنت در بین دانشجویان بیش‌تر از دانش‌آموزان است عبارت‌اند از:

۱. اولاً، دانشجویان برای انجام‌دادن تکالیف خود، از جمله اجرای پروژه‌های دانشجویی و نوشتن مقاله، بیش‌تر از اینترنت استفاده می‌کنند و ثانیاً، آزادی بیش‌تری نسبت به دانش‌آموزان در استفاده از اینترنت دارند.

۲. تحقیق قاسم‌زاده و همکاران مربوط به سال ۱۳۸۶ است که هنوز استفاده از اینترنت، شبکه‌های اجتماعی، و خدمات اینترنت پرسرعت برای همه کاربران، به‌ویژه دانش‌آموزان، به اندازه امروز فراگیر نشده بود. البته می‌توان احتمال داد که در حال حاضر میزان اعتیاد به اینترنت در بین دانش‌آموزان نیز افزایش یافته باشد.

بنابر نتایج تحقیق حاضر، ۹/۵٪ دانشجویان دختر و ۸/۳٪ دانشجویان پسر به اینترنت اعتیاد دارند. این نتیجه با نتایج تحقیقی مشابه در فنلاند، که میزان شیوع اعتیاد به اینترنت را به تفکیک جنس بررسی کرده بود، هم‌سویی دارد. بر اساس نتایج تحقیق مذکور، که روی نوجوانان فنلاندی انجام شده بود، ۴/۷٪ دختران و ۴/۶٪ پسران به اینترنت معتاد بودند.

در ادامه بحث به مهم‌ترین علل این که چرا میزان اعتیاد به اینترنت در بین دختران بیش‌تر از پسران است می‌پردازیم. در جامعه ما خانواده‌ها محدودیت‌های بیش‌تری برای دختران خود قائل‌اند، از جمله در مورد مدت زمان بیرون‌ماندن از خانه یا مکان‌هایی که اجازه رفتن به آن را دارند. درعین حال اگر فرزند آن‌ها در خانه یا دانشگاه از اینترنت استفاده کند، کسی مانع او نمی‌شود و به او اعتراض نمی‌کند. از این‌رو، شاید بتوان گفت که خانواده‌ها به‌طور ناخواسته و بر اثر فقدان آگاهی دختران خود را به سمت اعتیاد به اینترنت سوق می‌دهند.

علاوه‌بر این، خانواده‌های ایرانی دقت زیادی درباره ارتباط فرزندان خود، به‌ویژه دختران، با جنس مخالف دارند و این در حالی است که اکثر آن‌ها، به‌علت ناآگاهی، نظارت چندانی بر نحوه استفاده فرزندان‌شان از اینترنت ندارند و همین مسئله باعث می‌شود که دختران نوجوان و جوان، بدون اطلاع خانواده، به‌سادگی از اینترنت برای برقراری ارتباط استفاده کنند. نتایج تحقیق هنرپروران و رفاهی، مبنی بر این که ۷۲٪ دختران از اینترنت برای چت‌کردن با جنس مخالف استفاده می‌کنند، نیز مؤید این مطلب است. به‌عبارت دیگر، اینترنت مکانی است که می‌تواند تاحدی محدودیت‌های ایجادشده از طرف خانواده و

جامعه را جبران کند و همین ویژگی باعث افزایش میزان اعتماد به اینترنت در بین دختران شده است (هنرپروران و رفاهی، ۱۳۸۵).

از نتایج دیگر پژوهش حاضر این بود که میزان اعتماد به اینترنت در بین دانشجویان دختر خوابگاهی و غیر خوابگاهی بیش تر از دانشجویان پسر خوابگاهی و غیر خوابگاهی است. تاکنون تحقیقی در این زمینه انجام نشده است که بتوان نتیجه آن را با تحقیق پیش رو مقایسه کرد، اما درباره علت بالاتر بودن این آمار در میان دختران غیر خوابگاهی می توان به دو نکته زیر اشاره کرد:

اولاً، دانشجویان خوابگاهی نسبت به دانشجویان غیر خوابگاهی دسترسی کم تری به اینترنت دارند؛ زیرا یا باید از اینترنت خوابگاه استفاده کنند یا از اینترنت دانشگاه که به علت تعداد زیاد کاربران و پایین بودن سرعت اینترنت در هر دو مکان مدت زمانی که هر دانشجو می تواند از اینترنت استفاده کند بسیار محدود است. در نتیجه شرایط استفاده زیاد از اینترنت و وابستگی به آن برای دانشجویان خوابگاهی کم تر فراهم می شود. ثانیاً، معمولاً شرایط مکانی قرارگیری اینترنت در دانشگاه و خوابگاه و نیز شبکه بودن کامپیوترها امکان استفاده مخفیانه از اینترنت را سخت تر و میزان استفاده از آن را کم تر می کند.

از طرف دیگر، توجه به این نکته نیز لازم است که دختران خوابگاهی آزادی کم تری نسبت به پسران خوابگاهی دارند، مثلاً باید شبها زودتر از پسران در خوابگاه حاضر باشند یا برای غیبت از خوابگاه دلیل موجه داشته باشند. بنابراین، طبیعی است که دختران دانشجو گرایش بیش تری به اینترنت داشته باشند و احتمال معتاد شدن آنها نیز بیش تر از پسران باشد. نتیجه دیگر تحقیق حاضر این بود که میزان اعتماد به اینترنت در بین دانشجویان دختر در رشته های فنی مهندسی، علوم انسانی، هنر، و علوم پزشکی بیش تر از میزان آن در بین دانشجویان پسر در رشته های مذکور است. علت این تفاوت را نیز می توان با توضیحات پیش گفته درباره علت تفاوت میزان اعتماد به اینترنت در میان دانشجویان دختر و پسر تبیین کرد.

۱۰. نتیجه گیری

نتایج این تحقیق نشان داد که ۸/۹٪ از دانشجویان به اینترنت معتادند. با توجه به این که ایران ۳,۷۹۰,۸۵۹ نفر دانشجو دارد (جام جم آنلاین، ۱۳۸۹) می توان تخمین زد که حدود ۳۵۰ هزار نفر از دانشجویان جزو معتادان اینترنتی اند که رقم درخور توجهی است. با توجه به عواقب متعدد اعتماد به اینترنت از جمله عواقب فردی، خانوادگی، شغلی، تحصیلی،

جسمی، و روانی باید توجه جدی‌تری به این اختلال داشت؛ زیرا تفاوت بسیار مهم اعتیاد به اینترنت با سایر اعتیادها از قبیل اعتیاد به مواد مخدر، مواد روان‌گردان، و الکل در این است که معمولاً هرگونه گرایش به سمت اعتیادهای دیگر، اعم از کم یا زیاد، نامطلوب است و نمی‌توان حد معینی را برای مصرف آن‌ها تعیین کرد؛ درحالی که استفاده درست از اینترنت نه فقط نامطلوب نیست بلکه باید جوانان و نوجوانان را، ضمن آشناکردن با آسیب‌های اینترنتی، به استفاده هرچه بیشتر و کاربردی و مفید از آن نیز تشویق کرد. از این رو، برای رسیدن به این هدف، انجام دادن تحقیقاتی درباره علل گرایش به اعتیاد اینترنتی و ویژگی معتادان به اینترنت می‌تواند کمک‌کننده باشد.

منابع

- پوررمضان، منا (۱۳۸۵). «بررسی رابطه بین اعتیاد به اینترنت و سلامت روان بر اساس تست SCL-90-R در مراجعین به کافی‌نت‌های مشهد در شش ماهه دوم سال ۱۳۸۴»، رساله دکتری، دانشکده علوم پزشکی دانشگاه آزاد اسلامی مشهد.
- جام جم آنلاین، ۱۵ آذر، ۱۳۸۹.
- <http://www.jamejamonline.ir/newstext.aspx?newsnum=100892925270>
- چاوش‌زاده، زهرالسادات (۱۳۸۸). «بررسی رابطه بین متغیرهای سلامت روان با اعتیاد به اینترنت در بین جوانان شهر یزد»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبایی.
- حوق‌شناس، حسن (۱۳۸۵). طرح پنج‌عاملی ویژگی‌های شخصیت: راهنمای تفسیر و هنجارهای آزمون‌های NEO PI-R و NEO-FFI، شیراز: دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شیراز.
- درگاهی، حسین و سیدمنصور رضوی (۱۳۸۶). «اعتیاد به اینترنت و عوامل مؤثر در آن در ساکنان منطقه ۲ غرب تهران»، فصل‌نامه پایش، س ۶، ش ۳.
- فتحی آشتیانی، علی و محبوبه داستانی (۱۳۸۸). آزمون‌های روان‌شناختی: ارزش‌یابی شخصیت و سلامت روان، تهران: بعثت.
- قاسم‌زاده، لیلی، مهرناز شهرآرای، و علیرضا مرادی (۱۳۸۶). «بررسی میزان شیوع اعتیاد به اینترنت و رابطه آن با تنهایی و عزت نفس در دانش‌آموزان دبیرستانی شهر تهران»، فصل‌نامه تعلیم و تربیت، ش ۸۹.
- ویزشفرو، فاطمه (۱۳۸۴). «بررسی میزان اعتیاد به اینترنت در استفاده‌کنندگان از کافی‌نت‌های شهر لار»، فصل‌نامه اصول بهداشت روانی، س ۷، ش ۲۵-۲۶.
- هنرپروران، نازنین و ژاله رفاهی (۱۳۸۵). «زنان و پیامدهای روان‌شناختی چت و دوست‌یابی‌های اینترنتی»، مجموعه مقالات منتخب همایش سراسری زنان و اینترنت در هزاره سوم، تهران: بروج.

- Aboujaoude, E., L. M. Koran, N. Gamel, M. D. Large, and R. T. Serpe (2006). 'Potential Markers for Problematic Internet Use: A Telephone Survey of 2513 Adults', *CNS Spectrums*, Vol. 11, No. 10.
- Bai, Y. M., C. C. Lin, J. Y. Chen, and W. C. Liu (2001). 'The Characteristic Differences Between Clients of Virtual and Real Psychiatric Clinics', *American Journal of Psychiatry*, Vol. 158, No. 7.
- Brockman, John (ed.) (2011). *Is the Internet Changing the Way You Think? The Net's Impact on Our Minds and Future*, New York: Harper Perennial.
- Carr, Nicholas (2010). *The Shallows, What the Internet Is Doing to Our Brains*, New York: W. W. Norton & Company.
- Cooper, A. (ed.) (2002). *Sex and the Internet: A Guidebook for Clinicians*, New York: Brunner-Routledge.
- Cui, L. J., X. Zhao, Z. M. Wu, and A. H. Xu (2006). 'A Research on the Effects of Internet Addiction on Adolescent's Social Development', *Psychological Science*, Vol. 1.
- Davis, R. A. (2001). 'A Cognitive Behavioral Model of Pathological Internet Use', *Computers in Human Behavior*, Vol. 17, No. 2.
- Flisher, C. (2010). 'Getting Plugged in: An Overview of Internet Addiction', *Journal of Paediatrics & Child Health*, Vol. 46, No. 10.
- Goldsmith, J. and Tim Wu (2006). *Who Controls the Internet? Illusions of a Borderless World*, New York: Oxford University Press.
- Greenfield, D. N. (2001). 'Sexuality and the Internet', *Counselor*, No. 2.
- Huang, X. Q., M. C. Li, and R. Tao (2010). 'Treatment of Internet Addiction', *Current Psychiatry Reports*, Vol. 12, No. 5.
- Morahan-Martin, J. and P. Schumacher (2003). 'Loneliness and Social Uses of the Internet', *Computers in Human Behavior*, Vol. 19, No. 6.
- Nalwa, K. and A. P. Anand (2003). 'Internet Addiction in Students: A Cause of Concern', *CyberPsychology & Behavior*, Vol. 6, No. 6.
- Scherer, K. (1997). 'College Life Online: Healthy and Unhealthy Internet Use', *Journal of College Student Development*, Vol. 38, No. 6.
- Swaminath, G. (2008). 'Internet Addiction Disorder: Fact or Fad? Nosing into Nosology', *Indian Journal of Psychiatry*, Vol. 50, No. 3.
- Whang, L. S. M., S. Lee, and G. Chang (2003). 'Internet Over-User's Psychological Profiles: A Behavior Sampling Analysis on Internet Addiction', *CyberPsychology & Behavior*, Vol. 6, No. 2.
- Wölfling, K. (2011). 'Internet Addiction-the New Digital Disorder', *European Psychiatry*, Vol. 26.
- Yang, C.-K. (2001). 'Sociopsychiatric Characteristics of Adolescents who Use Computers to Excess', *Acta Psychiatrica Scandinavica*, Vol. 104, No. 3.

- Young, K. S. (1998). *Caught in the Net: How to Recognize the Signs of Internet Addiction and a Winning Strategy for Recovery*, New York: John Wiley & Sons.
- Young, K. S., X. D. Yue, and L. Ying (2011). 'Prevalence Estimates and Etiologic Models of Internet Addiction', in *Internet Addiction: A Handbook and Guide to Evaluation and Treatment*, Kimberly S. Young and Cristiano Nabuco de Abreu (eds.), New Jersey: John Wiley & Sons.

